

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI NA LATA 2009-2015

NAREW

Gmina Narew

LUTY 2009

SPIS TREŚCI:

1. Wstęp.....	3
2. Charakterystyka miejscowości.....	5
2.1. Położenie.....	5
2.2. Rys historyczny.....	6
2.3. Zabytki.....	10
2.4. Demografia.....	12
2.5. Podmioty gospodarcze.....	13
2.6. Rolnictwo.....	16
2.7. Rynek pracy i bezrobocie.....	17
2.8. Środowisko naturalne.....	18
2.9. Infrastruktura techniczna.....	19
2.10. Urząd Gminy.....	23
2.11. Pomoc społeczna i służba zdrowia.....	24
2.12. Kultura.....	24
2.13. Oświata.....	29
2.14. Sport.....	30
2.15. Turystyka.....	31
2.16. Parafie.....	32
2.17. Ochotnicza straż pożarna.....	34
3. Analiza zasobów miejscowości.....	35
4. Analiza mocnych i słabych stron miejscowości.....	37
5. Priorytety rozwoju miejscowości.....	39
6. Zadania planowane do realizacji na lata 2008-2015.....	40
6.1. Charakterystyka planowanych inwestycji.....	40
6.2. Źródła finansowania inwestycji.....	45
6.3. Harmonogram realizacji inwestycji.....	46
7. Zakończenie.....	48
8. Bibliografia.....	49

1. WSTĘP

Plan Odnowy Miejscowości jest dokumentem planowania strategicznego, określający zasoby, kierunki rozwoju wsi i działania, które należałoby realizować w celu zmniejszenia dysproporcji i różnic w poziomie rozwoju w stosunku do terenów miejskich. Po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej rozwój obszarów wiejskich stanowi jedno z kluczowych wyzwań stojących przed samorządem lokalnym. Głównym instrumentem wspierającym rozwój wsi w latach 2007-2013 jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, który jest realizowany na obszarze całego kraju. Wszystkie działania tego Programu są współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz ze środków krajowych przeznaczonych na ten cel w ustawie budżetowej.

Podstawą realizacji założeń strategicznych Programu są działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich opisane w czterech osiach priorytetowych:

- Oś 1 – Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego.
- Oś 2 – Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich.
- Oś 3 – Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej.
- Oś 4 – Leader.

Na szczególną uwagę samorządów lokalnych zasługują dwa działania, zapisane w trzeciej osi priorytetowej Programu:

- Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej.
- Odnowa i rozwój wsi.

Celem działania „Odnowa i rozwój wsi” jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich poprzez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Działanie umożliwi rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost ich atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej. W ramach działania pomocą finansową zostaną objęte projekty dotyczące:

1. Budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów:
  - a) pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe,
  - b) służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa kulturowego, tradycji, sztuki oraz kultury.
2. Kształtowania obszaru przestrzeni publicznej.
3. Budowy, remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych.
4. Zakupu obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne.
5. Odnawiania, eksponowania lub konserwacji budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci.
6. Kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów.

Warunkiem niezbędnym do aplikowania o środki pomocowe z PROW w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” jest opracowanie i uchwalenie planu odnowy miejscowości dla wsi, w której realizowana będzie inwestycja.

Podstawę do opracowania planu odnowy miejscowości dla wsi Narew stanowi Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Narew na lata 2007-2013, który został zatwierdzony uchwałą Rady Gminy Narew nr XII/77/08 z dnia 17 lutego 2008 roku. Plan odnowy miejscowości dla wsi Narew zawiera charakterystykę miejscowości, inwentaryzację jej zasobów, analizę mocnych i słabych stron wsi oraz planowane działania wraz z szacunkowym kosztorysem i harmonogramem działań.

Niniejszy dokument jest planem otwartym stwarzającym możliwość aktualizacji w zależności od potrzeb społecznych i uwarunkowań finansowych. Oznacza to, że mogą być w nim ujmowane nowe zadania, a także to, że może zmienić się kolejność ich realizacji w zależności od uruchomienia i dostępu do funduszy Unii Europejskiej.

2. CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI

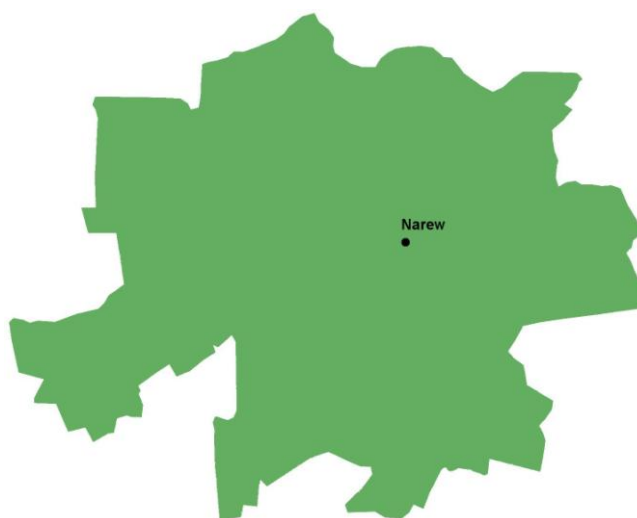
2.1 Położenie

Miejscowość Narew jest największą miejscowością Gminy Narew, położoną w centralnej części gminy. Gmina Narew znajduje się w południowo – wschodniej części województwa podlaskiego i wchodzi w skład powiatu hajnowskiego. Gmina graniczy od zachodu z gminami Zabłudów oraz Bielsk Podlaski, od północy z gminą Michałowo, od wschodu z gminą Narewka, zaś od południa z gminami Czyże i Hajnówka.

Rys. 1 Położenie gminy Narew na tle województwa i kraju

Przez Narew przebiega droga wojewódzka nr 685, którą dotrzeć można do oddalonego o około 40 km miasta wojewódzkiego Białystok oraz do położonej w odległości około 20 km Hajnówki.

Rys. 2 Położenie miejscowości Narew na tle Gminy Narew

2.2. Rys historyczny

Powstanie osady portowej Narew

Miejscowość Narew położona jest na obszarze Podlasia – krainy historycznej rozciągającej się po obu stronach środkowego Bugu oraz górnej Narwi. Rozwój zespołu grodzisk i osad nad rzeką Narew nastąpił w XV wieku z chwilą założenia przez mieszczan bielskich w 1421 roku portu rzeczno-terenowego, który za pośrednictwem wójty bielskiego był powiązany z hanzeatyckim systemem handlowym. Osady przyprzeprawowe przekształciły się w osadę portową, a ich zabudowa została odsunięta od rzeki celem uzyskania miejsca na portowe składy drewna.

Lokacja Narwi na prawie chełmińskim

W styczniu 1513 roku starostwo bielskie objął wojewoda połocki Olbracht Gasztołd. Jego uwagę zwróciła Narew, osada przeprawowa i portowa nad Narwią, która mogła spełniać rolę centralnego ośrodka gospodarczego północno – wschodniej części Puszczy Bielskiej. Olbracht Gasztołd wypełniając polecenie króla Zygmunta Starego na krótko przed rokiem 1514 zmienił sytuację prawną osady. Mieszkający w niej osadnicy (poddani hospodarscy) uzyskali prawa miejskie wzorowane na prawie chełmińskim i zatwierdzone dnia 27 czerwca 1514 roku w Wilnie. W przywileju miejskim monarcha wymierzył Narwi 300 włók ziemi tj. około 7000 ha. Do obowiązków mieszkańców Narwi należało natomiast podejmowanie króla w czasie jego pobytów w mieście.

Lokacja Narwi na prawie chełmińskim w 1514 roku podniosła znaczenie tej dynamicznie rozwijającej się osady portowej. Rzeką Narew spławiano coraz większe ilości towarów leśnych, jednak praca portu zdeorganizowała funkcjonowanie narewskiego węzła komunikacyjnego, związanego z leżącą w sąsiedztwie portu przeprawą brodową. Trudności te zostały rozwiązane poprzez wybudowanie w 1528 roku przeprawy mostowej składającej się z trzech członów nad trzema odnogami rzeki Narew. Tereny Zygmunt Stary nadał kościołowi katolickiemu w 1528 roku. Wkrótce powstał tam kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i Św. Stanisława Biskupa Męczennika. Zygmunt Stary stworzył podstawy prawne dla powstania

samorządu miejskiego, jednak dopiero przed 1527 rokiem starosta bielski Olbracht Gasztołd powołał w Narwi opiekuna prawnego – wójta. Pierwszym znanym wójtem narewskim był Tomek Sawicki (1527 rok).

Prawo magdeburskie

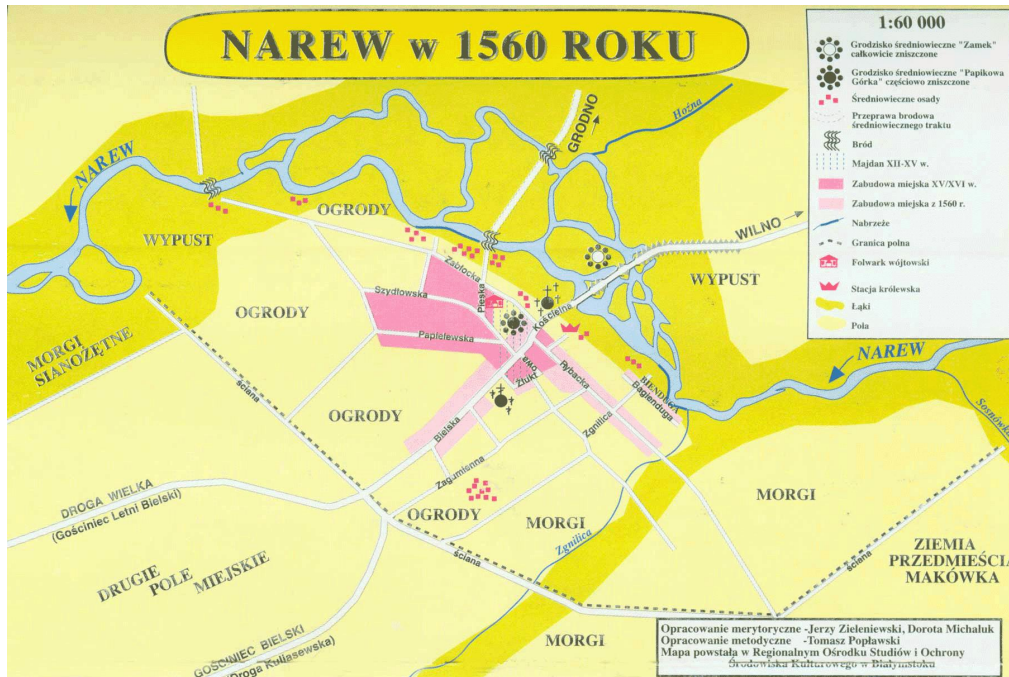
W 1529 roku z rąk króla Zygmunta Starego miasto Narew uzyskało prawo magdeburskie. Przywilejem na prawo magdeburskie ustanowiono władze miejskie, do których należeli wybierany corocznie wójt, burmistrz oraz powoływana spośród mieszczan rada miejska. Do osób tych należało rozwiązywanie problemów miasta i sprawowanie sądów, którym podlegali wszyscy mieszczanie oraz osoby przybywające do Narwi. Król przyznał Narwi prawo do posiadania komory celnej, z której opłaty wpływały do kasy miejskiej. Mieszkańcom Narwi zlecono opiekę nad królewskimi młynami wodnymi oraz zezwolono na wolny połów ryb w rzece Narew. Ważne dla dalszego rozwoju miasta było uzyskanie prawa do organizowania trzech dorocznych jarmarków.

Zmiana prawa lokacyjnego Narwi z chełmińskiego na magdeburskie stanowiła kolejny etap w rozwoju przestrzennym miasta. Kontynuowana była dalsza zabudowa przygodowego majdanu, w jego zachodniej części, powstał dwór i zabudowania gospodarcze wójta bielskiego. Na wysoczyźnie nadrzecznej wystawiono dwór królewski, który pełnił rolę stacji postojowej w podróżach monarchów z Korony na Litwę i z powrotem. W 1558 roku zatrzymała się w Narwi królowa Bona z królewnami. W 1580 roku dwukrotnie stawał na przeprawie król Stefan Batory jadąc z Warszawy do Grodna i z powrotem. Ponownie był w Narwi w marcu 1581 roku w drodze na Litwę. Dłużej władca ten zatrzymał się w Narwi w lipcu 1582 roku w czasie podróży z Grodna do Warszawy.

Prawdopodobnie na początku XVI wieku w zachodniej części majdanu ufundowano cerkiew prawosławną p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego. Powierzchnia placu targowego leżącego między cerkwią, domem wójta i dworem królewskim ulegała stopniowej zabudowie.

Reforma włóczna

W podlaskich królewskich włościach w I połowie XVI wieku zapoczątkowana została wielka reforma agrarna zwana pomiara włóczną. Reformę włóczną w okręgu miejskim Narew przeprowadzono w 1560 roku. Rozpoczął ją mierniczy królewski Stanisław Dziewiałtowski, a po jego śmierci prace kontynuował Trochim Trochimowicz.

Rys. 3. Mapa miejscowości Narew w 1560 roku.

Stanisław Dziewiałtowski uporządkował rozproszone osadnictwo o metryce późnośredniowiecznej, w wyniku czego znikły stare osady, zaś powstały zwarte wsie miejskie Makówka i Waniewo.

Rozwój produkcji rzemieślniczej

Cechą wyróżniającą Narew spośród innych miast podlaskich w XVI wieku był stosunkowo duży odsetek ludności utrzymującej się z pracy rzemieślniczej. W 1580 roku na 750 mieszkańców przypadało prawie 50% rzemieślników. W wieku XVI Narew była największym na Podlasiu ośrodkiem rzemiosł drzewnych – 1576 roku odnotowano 12 kołodziejów i 1 bednarza. Intensywnie rozwijały się także specjalności branży spożywczej. Miasto posiadało duży młyn, który miał w 1580 roku aż 6 kół oraz folusz. Ważną gałęzią przemysłu spożywczego było piwowarstwo i gorzelnictwo.

Czasy świetności Narew przeżywała w końcu XVI wieku i w I połowie XVII wieku. W 1616 roku ludność Narwi liczyła ponad tysiąc osób, wśród których było 135 rzemieślników z różnych branż oraz 74 rolników. Ukoronowaniem znaczenia Narwi było wydzielenie ze starostwa bielskiego na przełomie XVI i XVII wieku niewielkiego, samodzielnie starostwa narewskiego, które w 1627 roku obejmowało Narew z przedmieściami, wsie Kamień i Wólkę oraz folwark Wieżanka. Siedzibą starostów narewskich była Doratynka, wzmiankowana po raz pierwszy w źródłach historycznych w 1627 roku.

Narew w XVII i XVIII wieku

Przez dwieście lat Podlasie omijały działania wojenne. Sytuacja uległa zmianie w II połowie XVII wieku, kiedy to województwo podlaskie znalazło się w strefie walk i przemarszów wojsk. Powyższe okoliczności w znaczący sposób odbiły się na gospodarce i demografii Podlasia i w bardzo poważnym stopniu dotknęły one starostwo narewskie. Działania wojenne, zarazy, głód i zabójstwa spowodowały śmierć wielu ludzi, a część mieszkańców Narwi zapewne zbiegła w odległe okolice, położone z dala od terytoriów wojennych i nietkniętych zarazami. Według ustaleń J. Topolskiego liczba ludności w Narwi zmniejszyła się z około 1040 w roku 1616 do około 350 w 1662 roku, a więc aż o 66%.

Zapewne w trakcie działań wojennych został zniszczony trójczłonowy most na rzece Narew. Mieszkańcy Narwi do 1665 roku naprawili pierwszy most rozciągnięty nad odnogą rzeki Narew położoną bliżej miasta, gdyż opieka nad tą częścią przeprawy wynikała z ich obowiązków nałożonych przez prawo magdeburskie. Pozostałe dwa człony mostu nie zostały do tego czasu wzniesione.

W 1760 roku starostą narewskim został Stanisław Karwowski, osoba żywo zaangażowana w działalność polityczną. Na czele starostwa narewskiego stał on trzydzieści lat. Układ przestrzenny miasta w XVII i XVIII wieku nie uległ zasadniczej zmianie – nastąpił jedynie rozwój zabudowy wzdłuż 12 ulic istniejących od XVI wieku. W trosce o podróżnych przeprowadzono także remont mostu na Narwi oraz bazy promowej położonej nad rzeką, na placu, gdzie kiedyś stał dwór królewski.

Wiek XIX i XX

Na przełomie XVIII i XIX wieku nastąpiła zmiana na stanowisku starosty narewskiego, którym został Stanisław Żółkowski. W wiek dziewiętnasty weszła Narew jako mało znaczące i zubożale miasteczko, którego mieszkańcy utrzymywali się głównie z uprawy roli. Wydaje się, że główną przyczyną takiego stanu rzeczy był upadek gospodarczy starostwa oraz brak inwestycji na jego terenie.

Działania wojenne podczas I Wojny Światowej przyczyniły się do dalszego upadku miasteczka Narew, które w roku 1934 ostatecznie utraciło prawa miejskie i nie posiada ich do dnia dzisiejszego.

Rys. 4. Panorama miasteczka Narew z początku XX wieku.

2.3. Zabytki

W miejscowości Narew znajdują się dwa zabytkowe obiekty sakralne wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków:

1. Zespół kościoła rzymskokatolickiego p.w. Wniebowzięcia NMP i Św. Stanisława Biskupa obejmujący:
  - Kościół – decyzja nr KL. WKZ-680/5/71 z 18 lutego 1971 roku, nr rej. 334.
  - Dzwonnicę – decyzja nr KL. WKZ-5340/29/77 z dnia 12 grudnia 1977 roku, nr rej. 413.

Rys. 5. Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP i Św. Stanisława Biskupa w Narwi

2. Cerkiew prawosławna p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego wraz z otaczającym ją terenem i ogrodzeniem – decyzja nr WKZ-5340/8/90 z dnia 31 grudnia 1990 roku, nr rej. 746.

Rys. 6. Cerkiew p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Narwi

Do wojewódzkiego rejestru zabytków wpisane są także:

- Układ urbanistyczny wsi wraz z cmentarzem parafii prawosławnej – decyzja nr KL. WKZ-5340/9/81 z dnia 22 grudnia 1981 roku, nr rej. 510.
- Cmentarz parafii rzymskokatolickiej – decyzja nr KL. WKZ-5340/5/89 z dnia 29 grudnia 1989 roku, nr rej. 722.
- Stanowisko archeologiczne – osada z epoki kamienia – nr rej. 225/76.

Do roku 2000 na cmentarzu prawosławnym w Narwi znajdowała się zabytkowa kapliczka drewniana p.w. Matki Bożej Kazańskiej, która w roku 2000 spłonęła doszczętnie w wyniku podpalenia. Obecnie w tym samym miejscu znajduje się nowa murowana kaplica, również p.w. Matki Bożej Kazańskiej.

W miejscowości Narew znajduje się także zniszczony cmentarz żydowski, na którym zachowało się około 50 macew.

W roku 2007 kościół w Narwi przeszedł gruntowny remont elewacji zewnętrznej oraz dachu, zamontowany został monitoring. Ponadto w tym samym roku wykonano iluminację świetlną cerkwi i kościoła w Narwi, dzięki czemu poprawiły się warunki bezpieczeństwa, a dwa główne obiekty sakralne miejscowości Narew uzyskały nowy wygląd.

2.4. Demografia

Zgodnie z ewidencją ludności gminy Narew na dzień 9.10.2008 w miejscowości Narew zameldowanych było **1471 mieszkańców** (728 mężczyzn oraz 743 kobiety). Mieszkańcy wsi Narew stanowią około 36% wszystkich mieszkańców gminy. W Narwi znajduje się **470 gospodarstw domowych**.

Liczbę mieszkańców wsi Narew latach 2003-2007 przedstawia tabela 1.

Tab. 1 Liczba mieszkańców w miejscowości Narew w latach 2003-2007

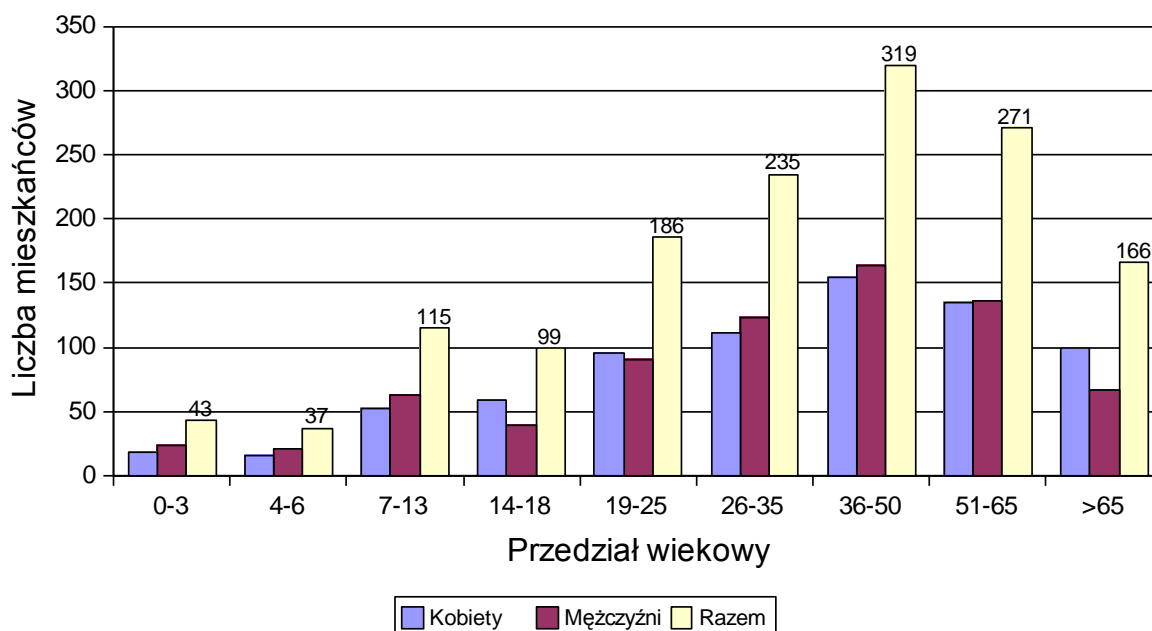
Rok	2003	2004	2005	2006	2007
Liczba mieszkańców	1514	1499	1488	1492	1483

Źródło: Ewidencja ludności Urzędu Gminy Narew

W roku 2007 widoczny jest spadek liczby mieszkańców wsi Narew o 31 osób (tj. o około 2% w stosunku do roku 2003). Jednak liczba mieszkańców miejscowości w latach 2003-2007 utrzymuje się na prawie stałym poziomie, z niewielkimi wahaniami, średnio o około 0,65% pomiędzy poszczególnymi latami.

Strukturę demograficzną mieszkańców miejscowości Narew w podziale na poszczególne grupy wiekowe oraz płeć na dzień 9.10.2008 przedstawia rysunek 7.

Mieszkańcy miejscowości Narew

Rys. 7 Struktura demograficzna mieszkańców w miejscowości Narew.

Źródło: Ewidencja ludności Urzędu Gminy Narew

Wykres pokazuje, iż w strukturze demograficznej miejscowości Narew największą grupę stanowią osoby w wieku 36-50 lat – około 22%, dalej mieszkańcy w wieku 51-65 lat – 18,5% oraz mieszkańcy w wieku 26-35 lat – 16%. Najmniejszy odsetek stanowią dzieci w wieku do 6 lat – 5,5%, natomiast uczniowie i studenci – 27%. Ludzie starsi, czyli mieszkańcy miejscowości Narew powyżej 50 roku życia stanowią w strukturze demograficznej wsi Narew blisko 30%, a zatem największy odsetek. Tendencja ta utrzymuje się na terenie całej Gminy Narew, chociaż w samej Narwi na tle innych grup wiekowych odsetek ten jest najmniejszy (w innych wsiach na poziomie 50% i więcej).

2.5. Podmioty gospodarcze

W miejscowości Narew funkcjonuje **62 podmioty gospodarcze**, które prowadzą głównie działalność produkcyjną, handlową oraz usługową, zgodnie z danymi z ewidencji działalności gospodarczej Urzędu Gminy Narew, na dzień 10 października 2008 roku.

Największym przedsiębiorcą w Narwi jest firma **Pronar Spółka z o.o.**, która produkuje nowoczesne ciągniki rolnicze od małych do największych oraz przyczepy i maszyny rolnicze. Firma specjalizuje się również w produkcji obręczy do kół pojazdów, wyrobów z tworzyw sztucznych, produkcji elementów hydraulicznych i pneumatycznych oraz handlu. Posiada liczną sieć sklepów spożywczych i stacji paliw oraz prowadzi inne rodzaje działalności gospodarczej. Jest to fenomen gospodarczy, ponieważ w czasach kryzysowych Pronar systematycznie rozbudowuje zakłady i zwiększa zatrudnienie. Obecnie w firmie Pronar zatrudnionych jest około 2000 osób, nie tylko mieszkańców gminy, ale też dojeżdżających z Białegostoku, Bielska Podlaskiego, Hajnówki oraz sąsiednich gmin. Firma współpracuje z wieloma partnerami zagranicznymi.

Najważniejsze podmioty z miejscowości Narew opisano w tabeli 2.

Tab. 2 Najważniejsze podmioty gospodarcze działające w miejscowości Narew.

Lp.	Nazwa podmiotu	Profil działalności
1.	PRONAR Spółka z o.o.	Produkcja ciągników i maszyn rolniczych, produkcja felg, elementów hydraulicznych, tworzyw sztucznych, stali, handel paliwami płynnymi i inne.
2.	PPH NARMET	Produkcja kotłów C.O. zasilanych biomasą oraz handel nawozami, paszami i materiałami budowlanymi
3.	Martyniuk Nina	Usługi transportowe
4.	KAMBET Korobkiewicz Adam	Produkcja pomników, wyrobów betonowych i z kamienia
5.	TRANS-BET Alimowski Witalis	Produkcja i sprzedaż wyrobów budowlanych, usługi transportowe
6.	PPH KOTNAR Jerzy Kuprianowicz	Produkcja kotłów C.O.
7.	ZUW BERNARD Ostaszewski Józef Bernard	Roboty budowlane, sprzedaż materiałów budowlanych
8.	Kiryłuk Wiera	Piekarnia
9.	Bank Spółdzielczy w Narwi	Usługi bankowe

Zródło: Ewidencja działalności gospodarczej Urzędu Gminy Narew

Charakterystykę wszystkich podmiotów gospodarczych pod względem rodzaju prowadzonej działalności prezentuje tabela 3.

Tab. 3 Rodzaje prowadzonej działalności przez podmioty gospodarcze w miejscowości Narew.

Lp.	Rodzaj prowadzonej działalności	Liczba podmiotów
1.	Sprzedaż detaliczna	10
2.	Roboty budowlane	10
3.	Usługi transportowe	7
4.	Weterynaria	3
5.	Ubezpieczenia	3
7.	Stolarstwo	3
8.	Ochrona zdrowia	2
9.	Leśnictwo	2
10.	Mechanika samochodowa	2
11.	Produkcja kotłów CO	2
12.	Stomatologia	2
13.	Produkcja wyrobów betonowych i z kamienia	2
14.	Piekarnia	1
15.	Prace gospodarcze	1
16.	Farmaceutyka	1
17.	Produkcja maszyn rolniczych	1
18.	Informatyka	1
19.	Naprawa maszyn rolniczych	1
20.	Wulkanizacja pojazdów	1
21.	Produkcja wyrobów budowlanych	1
22.	Fryzjerstwo	1
23.	Usługi bankowe	1
24.	Projektowanie budowlane	1
6.	Inna	3
RAZEM		62

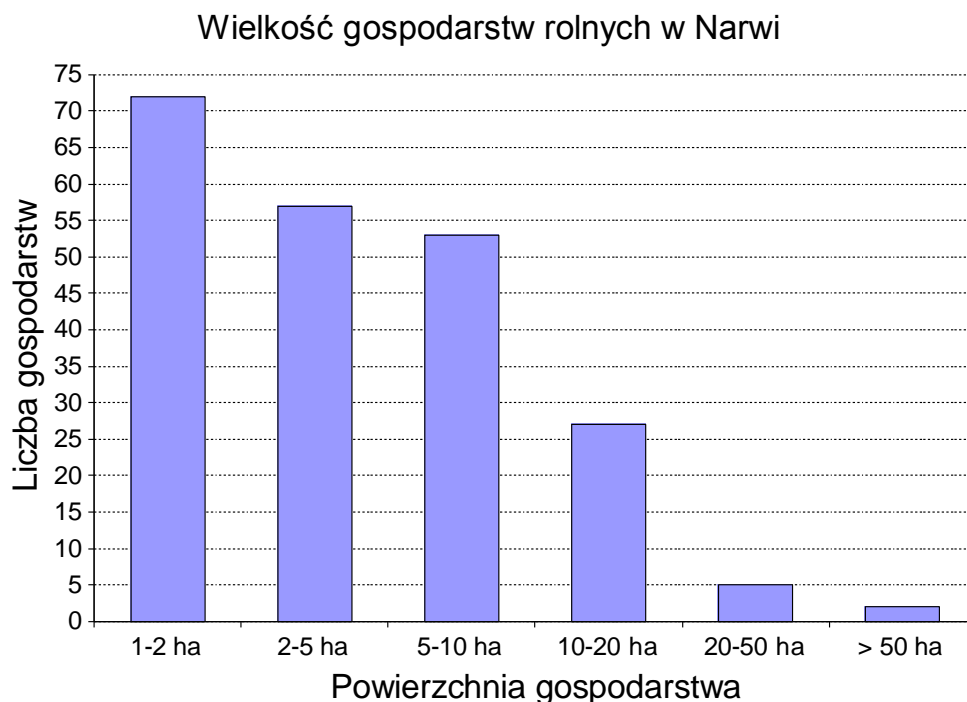
Zródło: Ewidencja działalności gospodarczej Urzędu Gminy Narew

W miejscowości Narew znajduje się 7 sklepów spożywczych oraz 6 sklepów przemysłowych. Ponadto w Narwi zlokalizowane są 3 bary, 2 apteki oraz 1 stacja paliw.

2.6. Rolnictwo

W miejscowości Narew spośród 470 gospodarstw domowych, **216 gospodarstw posiada użytki rolne**, co stanowi około 46% wszystkich gospodarstw. Zgodnie z ewidencją podatkową Urzędu Gminy Narew w Narwi zarejestrowanych jest **243 rolników**. Charakterystykę gospodarstw rolnych pod względem wielkości gospodarstwa prezentuje rysunek 8.

Rys. 8 Charakterystyka gospodarstw rolnych pod względem wielkości gospodarstwa

Źródło: Ewidencja podatkowa Urzędu Gminy Narew

W strukturze gospodarstw rolnych najczęściej jest gospodarstw małych o powierzchni od 1 do 2 ha – 72 gospodarstwa. W Narwi istnieje też 57 gospodarstw o powierzchni od 2 do 5 ha oraz 53 gospodarstwa o powierzchni od 5 do 10 ha. Łączna powierzchnia wszystkich gospodarstw rolnych w wynosi **1560 ha**, z czego grunty orne łąki i pastwiska zajmują **1351 ha**, natomiast lasy – **209 ha** (źródło: ewidencja podatkowa Urzędu Gminy Narew). Grunty rolne w obrębie miejscowości Narew posiadają również osoby zamieszkałe w innych miejscowościach.

Charakterystyka wszystkich gruntów w obrębie geodezyjnym nr 24 (Narew), zgodnie z ewidencją gruntów prowadzoną przez Starostwo Powiatowe w Hajnówce przedstawiona jest w tabeli 4.

Tab. 4 Charakterystyka gruntów w obrębie geodezyjnym nr 24 (Narew)

Lp.	Wyszczególnienie	Klasy	Powierzchnia
<i>Grunty rolne i lasy</i>			1 932,5447
1.	Użytki orne	IIIb, IVa, IVb, V, VI	502,7752
2.	Łąki	IV, V, VI	511,4541
3.	Pastwiska	IV, V, VI	203,8738
4.	Lasy i zakrzaczenia	V, VI	714,4416
<i>Pozostałe grunty</i>			258,3885
5.	Tereny budowlane	-	37,0641
6.	Drogi	-	99,0273
7.	Kopalnie	-	2,4000
8.	Wody płynące	-	22,7300
9.	Nieuzytki	-	97,1671
RAZEM			2 190,9332

Źródło: Ewidencja gruntów Starostwa Powiatowego w Hajnówce

Jako główne rodzaje zasiewów i ziemioplodów uprawianych na tym terenie wymienić można zboża (łącznie z kukurydzą), ziemniaki, rośliny przemysłowe (buraki cukrowe, rzepak), rośliny pastewne oraz warzywa.

2.7. Rynek pracy i bezrobocie

Dzięki dobrze prosperującym lokalnym zakładom pracy na terenie Gminy Narew (szczególnie dzięki zakładom firmy Pronar Spółka z o.o.), mieszkańcy gminy nie mają większych problemów ze znalezieniem pracy. Poza tym część mieszkańców utrzymuje się z pracy w rolnictwie w swoich gospodarstwach.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Hajnówce na koniec roku 2007 stopa bezrobocia w powiecie hajnowskim wynosiła **7,5 %** przy stopie bezrobocia w województwie **10,7%**. W gminie Narew na koniec roku 2007 odnotowano **115 bezrobotnych** (dane GUS). Dane te jednak nie uwzględniają osób bezrobotnych, biernych zawodowo i nie zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy – bezrobocie ukryte. Istnieje ono we wszystkich miejscowościach Gminy Narew, w mniejszym lub większym stopniu, w tym również w Narwi.

2.8. Środowisko naturalne

Miejscowość Narew znajduje się w południowo – wschodniej części województwa podlaskiego, w powiecie hajnowskim. Cały powiat hajnowski położony jest w niezwykle malowniczej części województwa podlaskiego, na terenie najzdrowszego ekologicznie obszaru określanego jako „**Zielone Płuca Polski**”. W bliskim sąsiedztwie Narwi (w pobliżu wsi Hajdukowszczyzna) biorą swój początek lasy **Puszczy Białowieskiej**, które na terenie gminy Narew zajmują 2963 ha. Puszcza Białowieska jest obiektem przyrodniczym o wyjątkowych i niepowtarzalnych walorach fauny, wpisanym na listę Dziedzictwa Światowego UNESCO. W Puszczy stwierdzono występowanie blisko 400 gatunków zwierząt objętych ochroną gatunkową. Z chronionych ssaków można tu spotkać: kreta, zająca bielaka, wiewiórkę, bobra, wilka, rysia, wydrę, gronostaja, łasicę oraz oczywiście króla Puszy – żubra.

Rys. 9 Rzeka Narew oraz Puszcza Białowieska

Drugim ważnym obiektem środowiska naturalnego gminy Narew jest Dolina Górnej Narwi oraz sama rzeka Narew. Jej ponad trzydziestokilometrowy odcinek przebiega praktycznie przez środek granic administracyjnych gminy, w tym przez miejscowość Narew. Dolina Górnej Narwi jest jedną z najlepiej zachowanych dolin rzecznych w Polsce i stanowi obok Bagien Biebrzańskich jeden z największych obszarów mokradeł środkowoeuropejskich. Ze względu na swoje wyjątkowe walory przyrodnicze dolina rzeki Narew (nazywana Polską Amazonią) została zaliczona do obszarów chronionych Unii Europejskiej NATURA 2000.

2.9. Infrastruktura techniczna

Infrastruktura drogowa

Głównym szlakiem komunikacyjnym miejscowości Narew jest droga wojewódzka nr 685 o nawierzchni bitumicznej, asfaltowej, która w granicach miejscowości Narew posiada długość około 3400mb. Droga nr 685 dzieli się w Narwi na dwa odcinki: ulicę Bielską, która jest jedną z dwóch najważniejszych ulic miejscowości oraz obwodnicę miejscowości w kierunku miasta powiatowego Hajnówka. Stan techniczny drogi na ulicy Bielskiej jest dobry, natomiast na obwodnicy jest nieco gorszy i w najbliższym czasie wymaga remontu. Ulica Bielska przeszła w roku 2006 przebudowę nawierzchni (podczas budowy kanalizacji sanitarnej), zaś w latach 2007-2008 były remontowane chodniki, których przebudowa zakończy się prawdopodobnie w roku 2009. Zarządcą i administratorem drogi jest Wojewódzki Zarząd Dróg w Białymstoku.

W miejscowości Narew znajduje się także krótki odcinek drogi powiatowej nr 03643 prowadzącej z Narwi do Bielska Podlaskiego o długości około 200 mb i nawierzchni bitumicznej. Zarządcą i administratorem dróg powiatowych jest Powiatowy Zarząd Dróg z siedzibą w Hajnówce.

W Narwi znajdują się ponadto 33 ulice będące drogami gminnymi. Najważniejszą, najdłuższą i najczęściej uczęszczaną drogą gminną jest ulica Mickiewicza o nawierzchni bitumicznej i długości około 1375 mb, która w najbliższym czasie wymaga remontu chodnika. Przy ulicy tej zlokalizowanych jest kilka instytucji publicznych gminy: biblioteka, szkoła, ośrodek kultury oraz urząd gminy. Charakterystykę dróg gminnych w miejscowości Narew przedstawia tabela 5.

Tab. 5 Charakterystyka dróg gminnych w miejscowości Narew

Typ nawierzchni	Liczba dróg (ulic)	Długość dróg (ulic)	
		mb	%
Gruntowa	14	4 458 mb	37%
Żwirowa	5	1 215 mb	10%
Brukowana	1	140 mb	1%
Bitumiczna	15	6 166 mb	52%
RAZEM	33 (35)	11 979 mb	100%

Źródło: Ewidencja referatu gospodarki komunalnej i rolnictwa Urzędu Gminy Narew

Spośród wszystkich dróg gminnych przeważają drogi o nawierzchni utwardzonej bitumicznej – 52%, tym nie mniej jest też spory odsetek dróg gruntowych nieutwardzonych – 37%. Obecnie remontu wymagają ulice Mickiewicza, Żeromskiego oraz Piaski.

Infrastruktura zaopatrzenia w wodę

Stacja uzdatniania wody w miejscowości Narew jest nowoczesną i w pełni zautomatyzowaną stacją wodociągową, oddaną do użytkowania w roku 2006. Woda jest pobierana przez 24 h na dobę z przeznaczeniem na potrzeby socjalno – bytowe mieszkańców wsi: Narew, Makówka, Chrabostówka, Kutowa, Waśki, Skaryszewo, Doratynka, Kaczały, Janowo, Gradoczno. Maksymalna wydajność stacji wynosi 74 m³/h. Woda surowa pobierana jest za pomocą pomp głębinowych i tłoczona do stacji uzdatniania, która pracuje w układzie pompowania dwustopniowego. Woda uzdatniana jest w układzie filtracji dwustopniowej i napowietrzaniem wody przed każdym stopniem. Uzdatniona woda kierowana jest do dwóch zbiorników wyrównawczych o łącznej pojemności 300 m³, skąd tłoczona jest do sieci wodociągowej. W razie potrzeby dokonywana jest dezynfekcja wody poprzez dozowanie podchlorynu sodu do wody płynącej do zbiornika wyrównawczego. Wody pochodzące z płukania filtrów, po uprzednim ich przetrzymaniu i sklarowaniu w osadniku popłuczyn, są odprowadzane do kanalizacji sanitarnej. Cały proces technologiczny uzdatniania wody jest w pełni zautomatyzowany poprzez energooszczędne układy sterowania.

Rys. 10 Stacja uzdatniania wody w miejscowości Narew

W miejscowości Narew woda doprowadzona jest do gospodarstw domowych poprzez sieć wodociągową o łącznej długości około 13000 mb. Wykonanych jest w sumie około **480** przyłączy wodociągowych do gospodarstw domowych.

Gmina Narew posiada ważne do 31 maja 2012 roku pozwolenie wodno-prawne na korzystanie z wód w miejscowości Narew.

Inwestycja przebudowy stacji uzdatniania wody w Narwi została dofinansowana ze środków Unii Europejskiej z programu Phare 2003.

Infrastruktura odprowadzania i oczyszczania ścieków

Miejscowość Narew posiada nowoczesną mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków o przepustowości $Q_{st}=322m^3/dobę$ opartą na reaktorze SBR Biogest. Oczyszczalnia w Narwi jest w stanie przyjąć ścieki ze wszystkich miejscowości gminy Narew. Obecnie do oczyszczalni podłączone są jedynie gospodarstwa domowe z miejscowości Narew.

Rys. 11 Oczyszczalnia ścieków w Narwi

Gmina Narew posiada ważne do 31 maja 2012 roku pozwolenie wodno-prawne na odprowadzanie oczyszczonych ścieków do rzeki Narew.

Ścieki z gospodarstw domowych miejscowości Narew odprowadzane są do oczyszczalni poprzez sieć kanalizacyjną o łącznej długości około 14000 m. W sumie około 360 gospodarstw domowych posiada podpisane umowy na odbiór i

oczyszczanie ścieków. W części gospodarstw istnieją też bezodpływowe zbiorniki ścieków.

Inwestycja budowy kanalizacji sanitarnej w Narwi była prowadzona w latach 2005-2006 i została sfinansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Rozwoju Regionalnego.

Odprowadzanie odpadów stałych

W gminie Narew odpady stałe składowane są na wysypisku komunalnym o powierzchni 2,76 ha położonym niedaleko miejscowości Narew. Wysypisko wypełnione jest w około 17% i mogą z niego korzystać wszyscy mieszkańcy gminy. Wyposażone jest ono w niezbędne urządzenia takie jak waga, brodzik, piezometr oraz ładowarko-ugniatarka i jako jedno z nielicznych spełnia niezbędne wymagania do jego funkcjonowania.

Dodatkowo gospodarstwa w gminie Narew posiadają podpisane umowy z firmami świadczącymi usługi odbioru odpadów stałych. Zgodnie z ewidencją umów zawartych na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, w miejscowości Narew właściciele gospodarstw podpisali takie umowy z firmą MPO Białystok (85 umów) oraz z firmą PUK Hajnówka (113 umów).

Problem nadal stanowią dzikie wysypiska odpadów, zajmujące przeważnie wyrobiska poeksploatacyjne.

Infrastruktura energetyczna i telekomunikacyjna

Miejscowość Narew jest całkowicie zelektryfikowana – wszystkie gospodarstwa domowe posiadają przyłącza elektroenergetyczne. Zarządcą infrastruktury elektroenergetycznej jest Zakład Energetyczny w Bielsku Podlaskim. W Narwi przebiega linia telekomunikacyjna oraz znajduje się centrala telefoniczna, której właścicielem jest Telekomunikacja Polska S.A. Ponadto w Narwi działa także drugi operator – Multimedia Polska Wschód. W sumie obaj operatorzy świadczą usługi telekomunikacyjne dla około 400 abonentów telefonii stacjonarnej. Centrala TP SA zapewnia ponadto usługi szerokopasmowego dostępu do Internetu (Neostrada, DSL).

Niestety w Narwi brakuje drugiego, konkurencyjnego operatora świadczącego usługi szerokopasmowego dostępu do Internetu.

Miejscowość Narew pokryta jest także zasięgiem telefonii komórkowej GSM praktycznie wszystkich krajowych operatorów.

W Narwi funkcjonują także dwie kotłownie zasilane biomasą (osiedlowa oraz przyszkolna), które doprowadzają energię cieplną do budynku szkoły oraz do bloków zlokalizowanych na osiedlu przy ulicy Mickiewicza. Zarządcą kotłowni jest Referat Gospodarki Komunalnej i Rolnictwa Urzędu Gminy Narew.

2.10 Urząd Gminy

W miejscowości Narew zlokalizowana jest siedziba władz Gminy Narew – Wójta Gminy Narew. Urząd Gminy Narew zlokalizowany jest przy ulicy Mickiewicza i przyjmuje interesantów od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.30 do 15.30. W budynku urzędu mieści się także siedziba Urzędu Stanu Cywilnego oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. W budynku urzędu gminy znajduje się sala konferencyjna, w której odbywają się sesje Rady Gminy Narew, zebrania wiejskie, a także inne ważne spotkania.

Rys. 12 Urząd Gminy Narew

Budynek urzędu gminy przeszedł w ostatnim czasie modernizację dachu oraz stolarki okiennej i wymaga także remontu elewacji zewnętrznej.

2.11 Pomoc społeczna i służba zdrowia

Mieszkańcy Narwi mogą korzystać z pomocy społecznej w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Narwi zlokalizowanego w budynku urzędu gminy, który pracuje od poniedziałku do piątku w godzinach 7.30 – 15.30.

W miejscowości Narew funkcjonuje także gminny ośrodek zdrowia, znajdujący się przy ulicy Kościelnej, w którym mieszkańcy całej Gminy Narew mogą skorzystać z pomocy lekarza. Pacjenci są przyjmowani przez dwóch lekarzy od poniedziałku do piątku w godzinach od 8.00 do 15.35.

Rys. 13 Gminny ośrodek zdrowia w Narwi

2.12 Kultura

Ośrodek Kultury

Główną instytucją kulturalną Gminy Narew jest Narwiański Ośrodek Kultury, mający swoją siedzibę w Narwi przy ulicy Mickiewicza. NOK organizuje w gminie wiele różnych imprez kulturalnych i sportowych, z których jako najważniejsze to:

- Dni Narwi.
- Ekumeniczny koncert muzyki chrześcijańskiej.
- Ekumeniczne spotkania kolędnicze.
- Mistrzostwa Gminy Narew w różnych konkurencjach sportowych (biegi przełajowe, szachy, warcaby, tenis stołowy, piłka nożna, piłka siatkowa).

Sztandarową imprezą gminy są oczywiście Dni Narwi, które przyciągają rokrocznie ponad 1000 uczestników. Podczas Dni Narwi odbywają się koncerty zespołów

polskich, białoruskich, czy cygańskich. Ponadto rozgrywane są różnego rodzaju zawody sportowe oraz zawody pożarnicze Ochotniczych Straży Pożarnych. Od kilku lat miejscem, gdzie odbywają się Dni Narwi jest amfiteatr położony obok stadionu sportowego w Narwi oraz teren gminny nad rzeką Narew, który w najbliższych latach wymaga zagospodarowania i stworzenia tam małej infrastruktury.

Rys. 14 Dni Narwi 2004

Ważną imprezą organizowaną przez Narwiański Ośrodek Kultury jest odbywający się w Kościele w Narwi ekumeniczny koncert muzyki chrześcijańskiej. Na koncert zapraszane są znane podlaskie chóry, które wykonują pieśni chrześcijańskie różnych kościołów tj. pieśni prawosławne, rzymskokatolickie, kościoła baptystów.

Rys. 15 Występ chóru Policji na Ekumenicznym Koncercie
Pieśni Chrześcijańskiej w Narwi – rok 2004

W styczniu 2008 roku zainaugurowany został cykl spotkań z kulturą i tradycją ludową pod hasłem "Żywie jeszcze tradycja". Spotkania te w formie tzw. wieczornic poświęcone są różnym obrzędom i tradycjom ludowym naszego regionu. W roku 2008 spotkania takie odbyły się w Krzywcu, Tyniewiczach Dużych oraz w Trześciance.

Rys. 16 „Żywie jaszczé tradycja” – spotkanie wielkanocne w Tyniewiczach Dużych

Przy Narwiańskim Ośrodku Kultury działają następujące zespoły, które reprezentują gminę na imprezach kulturalnych w kraju i za granicą:

- Chór młodzieżowy Ramonka z Łosinki,
- Zespół ludowy Krywczanki,
- Chór dziecięcy Zaranoczka z Łosinki,
- Duet Maria Chilimoniuk i Jerzy Domań z Narwi,
- Zespół taneczny i wokalny NOK.

Narwiański Ośrodek Kultury zarządza zajazdem „Pod Akacją”, który stanowi główną bazę noclegową gminy. Posiada on 42 miejsca noclegowe dostępne dla turystów i gości przez cały rok. Dzięki tej działalności NOK pozyskuje dodatkowe środki na organizowanie imprez kulturalnych w Gminie Narew. Budynek zajazdu „Pod Akacją” w Narwi wymaga remontu elewacji zewnętrznej oraz częściowo stolarki okiennej i drzwiowej.

Rys. 17 Zajazd „Pod Akacją”

Biblioteka

Drugą instytucją kultury jest Gminna Biblioteka Publiczna mieszcząca się przy ulicy Mickiewicza. Biblioteka służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych mieszkańców gminy oraz upowszechnianiu wiedzy i rozwoju kultury. Gminna Biblioteka Publiczna ma swoją główną siedzibę w Narwi, a także posiada dwie filie w Łosince i Trześciance. Według danych na koniec roku 2006, biblioteka w Narwi posiada ponad 12 tysięcy woluminów (na oddziałach dla dorosłych i dla dzieci), z których korzysta ponad 400 czytelników.

Od 2003 roku biblioteka rozpoczęła tworzenie katalogu komputerowego. Biblioteka dąży do jak najszybszej komputeryzacji całej placówki, co umożliwi czytelnikom sprawniejsze wyszukiwanie materiałów na określone tematy.

Rys. 18 Gminna Biblioteka Publiczna w Narwi

W 2003 roku czytelnicy uzyskali możliwość dostępu do Internetu. Obecnie w bibliotece istnieje powszechny punkt dostępu do Internetu, który zainicjował swoją działalność 15 marca 2004 roku. Powstał on w ramach ogólnopolskiej akcji Ikonk@, zaś sprzęt komputerowy przekazała Fundacja Nowoczesna Polska. Bezpłatnie skorzystać z Internetu mogą tu wszyscy mieszkańcy gminy oraz turyści i goście odwiedzający Gminę Narew.

W roku 2008 w bibliotece w Narwi otwarto kolejną nowoczesną pracownię komputerową w ramach ogólnopolskiego projektu „Wioska Internetowa – Gminne Centrum Kształcenia”. Jest to placówka o charakterze oświatowym, zapewniająca

możliwość ustawicznego kształcenia w formie on-line celem uzupełnienia lub podwyższenia poziomu wiedzy i kwalifikacji.

Rys. 19 Gminne Centrum Kształcenia na odległość „Wioska Internetowa”

Gminna Biblioteka Publiczna organizuje także liczne imprezy kulturalne dla mieszkańców Gminy Narew. W ostatnich latach biblioteka w Narwi zorganizowała kilka spotkań autorskich z pisarzami książek dla dzieci, spektakle dla dzieci, uroczystości z okazji Dnia Kobiet, wieczory Wróżb Andrzejkowych, spotkania przedwigilijne oraz wystawę artystów i twórców nieprofesjonalnych Gminy Narew. Ponadto w latach 2007-2008 w bibliotece w Narwi odbywał się cykl warsztatów dla dzieci i młodzieży pt. „Było nie minęło... – czyli jak zainteresować młodzież kulturą i sztuką ludową”.

Rys. 20 Podsumowanie warsztatów „Było nie minęło... – czyli jak zainteresować młodzież kulturą i sztuką ludową” w roku 2007

Budynek biblioteki w Narwi wymaga w najbliższym czasie remontu elewacji zewnętrznej oraz zagospodarowania terenu wokół budynku.

2.13 Oświata

W miejscowości Narew znajduje się Zespół Szkolno – Przedszkolny oraz Publiczne Gimnazjum, do których uczęszczają dzieci i młodzież z całej gminy. W skład kompleksu szkolnego wchodzi:

- Budynek dydaktyczny
- Budynek administracyjno – żywieniowy
- Sala gimnastyczna

Do szkoły podstawowej i przedszkola uczęszcza 251 uczniów (w tym 117 osób dojeżdżających), którzy uczą się w 13 oddziałach. W publicznym gimnazjum uczy się 116 uczniów w 6 oddziałach.

Rys. 21 Zespół Szkolno – Przedszkolny i Publiczne Gimnazjum w Narwi

Do dyspozycji uczniów i nauczycieli pozostają pracownie: nauczania początkowego, języka polskiego, języka angielskiego, języka rosyjskiego, języka białoruskiego, matematyki, zajęć technicznych, geografii, historii, biologii, fizyki i chemii, dwie pracownie komputerowe oraz dwie sale do nauki religii. Oprócz tego w szkole znajdują się gabinety: lekarski i stomatologiczny. W budynku administracyjno – żywieniowym znajduje się stołówka, gabinet dyrektora szkoły, kancelaria, pokój nauczycielski, gabinet dyrektora gimnazjum, biblioteka, świetlica oraz pokój

organizacji. Biblioteka szkolna składa się z dwóch pomieszczeń tj. wypożyczalni i czytelnicy. Budynki szkolne wymagają w najbliższych latach remontu elewacji oraz wymiany stolarki okiennej i drzwiowej. Ponadto należałoby wybudować większy, przyszkolny parking.

2.14 Sport

W Gminie Narew działalnością sportową zajmują się trzy jednostki: Szkoła Podstawowa i Publiczne Gimnazjum w Narwi, Narwiański Ośrodek Kultury oraz Ludowy Klub Sportowy ISKRA.

W szkole podstawowej oraz w gimnazjum młodzież czynnie uczestniczy w zajęciach wychowania fizycznego. Uczniowie mają do dyspozycji dużą salę gimnastyczną, na której mogą grać w piłkę nożną, ręczną, koszykówkę lub siatkówkę. Ponadto szkoła posiada małą salę korekcyjną, na której oprócz zajęć gimnastycznych można grać w tenisa stołowego.

NOK oprócz imprez kulturalnych organizuje lub współorganizuje liczne imprezy sportowe, do których można zaliczyć:

- Imprezy sportowe podczas Dni Narwi.
- Mistrzostwa Gminy Narew w różnych konkurencjach sportowych w szachach, warcabach i tenisie stołowym.
- Cykl imprez sportowych na feriach zimowych.
- Rozgrywki sportowe z okazji Dnia Dziecka.
- Wakacyjny turniej piłki nożnej.
- Turniej piłki siatkowej.
- Ogólnopolskie zawody sportowe organizowane przez Diecezjalny Ośrodek Kultury "Światłość" w Krzywcu.
- Otwarte mistrzostwa Gminy Narew w biegach przełajowych szkół podstawowych i gimnazjum.

Ludowy Klub Sportowy ISKRA NAREW działa na zasadzie stowarzyszenia i jego statutowym zadaniem jest szerzenie kultury fizycznej i sportu w Gminie Narew. Klub sportowy ISKRA jest klubem piłkarskim, który posiada dwie drużyny:

- Seniorzy – grający w IV lidze (grupa podlaska)
- Juniorzy młodsi – grający w klasie juniorów młodszych województwa podlaskiego.

Drużyny seniorów oraz juniorów młodszych rozgrywają swoje mecze na stadionie sportowym w Narwi.

2.15 Turystyka

Głównym walorem turystycznym miejscowości Narew jest przepływająca rzeka Narew oraz położone w bliskim sąsiedztwie wsi lasy Puszczy Białowieskiej. W Narwi turyści mogą dodatkowo obejrzeć zabytkowe obiekty architektury sakralnej (kościół, cerkiew, stary cmentarz żydowski). Przez miejscowość przebiega kilka szlaków turystycznych:

- Szlak Świątyń Prawosławnych promujący kulturę prawosławia ziemi podlaskiej
- Szlak „Do Puszczy Ładzkiej”
- Szlak prowadzący do Krainy Otwartych Okien
- Białowieski Szlak Transgraniczny.

Trzy ostatnie szlaki zostały wyznaczone w ramach projektu „Rozwój turystyki transgranicznej w regionie Puszczy Białowieskiej”, realizowanego przez Starostwo Powiatowe w Hajnówce – partnerem projektu była Gmina Narew.

Główną bazę noclegową dla turystów stanowi Zajazd „Pod Akacją” w Narwi, który dysponuje 42 miejscami noclegowymi. Turyści przybywający do Narwi mogą zatrzymać się także w kilku kwaterach agroturystycznych zlokalizowanych w Narwi lub pobliskich miejscowościach: Skaryszewo, Puchły, Gramotne, Hajdukowszczyzna.

Rys. 22 Muzeum Wsi w Narwi

Ważną atrakcją turystyczną miejscowości Narew jest prywatne „Muzeum Wsi” znajdujące się na ulicy Dąbrowskiego. Właściciel muzeum pan Marian Świącki gromadzi w nim różne stare narzędzia i przedmioty wpisane niegdyś w życie wsi. W zbiorach znajdują się zarówno stare narzędzia wykorzystywane w przeszłości w gospodarstwach rolnych, jak również stare przedmioty codziennego użytku takie jak kołowrotek, maszyna do szycia, żelazka, warsztat tkacki.

Ważnym zasobem gminy Narew jest teren położony nad rzeką Narew, który wymaga zagospodarowania właśnie pod kątem rozwoju turystyki. Gmina Narew posiada koncepcję zagospodarowania tego terenu, polegającą na budowie tam małej infrastruktury turystycznej. Jest to zadanie inwestycyjne gminy na najbliższe lata.

2.16 Parafie

Parafia rzymskokatolicka

Parafia p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i Św. Stanisława Biskupa Męczennika jest jedyną parafią rzymskokatolicką Gminy Narew. Proboszczem parafii jest obecnie *ks. Zbigniew Niemyski*. Parafia jest siedzibą dekanatu hajnowskiego w diecezji drohiczyńskiej, a w jej skład wchodzi wszystkie miejscowości leżące w Gminie Narew oraz niektóre miejscowości należące do gmin Zabłudów, Michałowo, Hajnówka i Czyże.

Na terenie parafii znajduje się zabytkowy kościół pw. Wniebowzięcia NMP i Św. Stanisława Biskupa Męczennika wraz z dzwonnica oraz mała kapliczka znajdująca się na starym cmentarzu w Narwi. Kościół w Narwi jest jednym z najcenniejszych zabytków architektury drewnianej na Podlasiu. W ostatnich latach przeszedł on remont elewacji zewnętrznej oraz dachu, wykonana została iluminacja obiektu oraz zamontowano system monitoringu. Obecnie parafia planuje remont murowanego ogrodzenia otaczającego kościół w Narwi.

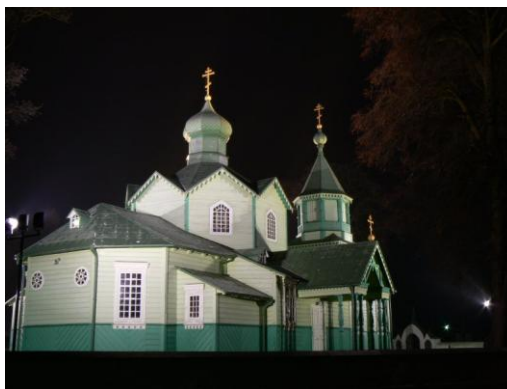
Rys. 23 Kościół w Narwi p.w. Wniebowzięcia NMP i Św. Stanisława Biskupa Męczennika

Do głównych świąt parafialnych w Narwi zaliczyć należy: Św. Stanisława Biskupa i Męczennika (8 maja), Matki Bożej z Góry Karmel – Szkaplerzna (16 lipca) oraz Wniebowzięcie NMP (15 sierpnia).

W najbliższym czasie parafia rzymskokatolicka w Narwi zamierza realizować zadanie polegające na przebudowie zniszczonego parkanu otaczającego teren kościelny (konieczność uzbrojenia przeciwwstrząsowego parkanu) oraz wybudować parking przykościelny.

Parafia prawosławna

Parafia prawosławna Podwyższenia Krzyża Świętego w Narwi jest największą parafią prawosławną Gminy Narew. Proboszczem parafii jest *ks. mitrat Bazyl Roszczenko*, który pełni jednocześnie funkcję dziekana dekanatu narewskiego diecezji warszawsko - bielskiej. W skład parafii wchodzi następujące miejscowości: Narew, Bruszkowszczyzna, Chrabostówka, Cimochoy, Cisy, Doratynka, Gorędy, Hajdukowszczyzna, Gramotne, Kaczały, Makówka, Nowosiółki, Odrynki, Paszkowszczyzna, Podwaśki, Rohozy, Rybaki, Skaryszewo, Waniewo oraz Waśki. Na terenie parafii znajduje się cerkiew p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego, kaplica cmentarna p.w. Kazańskiej Ikony Matki Bożej oraz mała kapliczka znajdująca się na starym cmentarzu w Narwi. Do parafii należą też kapliczki w Odrynkach i Rybakach.

Rys. 24 Cerkiew parafialna p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Narwi

W ostatnim czasie cerkiew parafialna w Narwi zyskała nowy wygląd dzięki wykonaniu iluminacji świątyni. Ponadto zostało częściowo odremontowane ogrodzenie otaczające cerkiew oraz zamontowano nowe nagłośnienie w świątyni.

2.17. Ochotnicza straż pożarna

Ochotnicza Straż Pożarna w Narwi czuwa nad bezpieczeństwem wsi oraz innych miejscowości w Gminie Narew i przeciwdziała zagrożeniom wynikającym z nieszczęśliwych zdarzeń losowych. Jednostka z Narwi posiada własną strażnicę położoną w centrum miejscowości przy ulicy Mickiewicza (budynek biblioteki). Na wyposażeniu OSP Narew znajduje się strażacki wóz bojowy oraz inny niezbędny sprzęt strażacki.

Rys. 25 Zawody pożarnicze na stadionie w Narwi

Ochotnicza straż pożarna liczy 39 członków, w tym 4 naczelników OSP oraz 3 operatorów sprzętu. W skład Ochotniczej Straży Pożarnej w Narwi wchodzi również 10 członków honorowych.

3. ANALIZA ZASOBÓW MIEJSCOWOŚCI

Zasoby to wszelkie elementy materialne i niematerialne wsi i otaczającego ją obszaru, które mogą być wykorzystane obecnie lub w przyszłości w budowaniu oraz realizacji publicznych bądź prywatnych przedsięwzięć odnowy wsi. W analizie zasobów miejscowości Narew uwzględniono następujące kategorie zasobów:

- Środowisko przyrodnicze.
- Środowisko kulturowe.
- Dziedzictwo religijne i historyczne.
- Obiekty i tereny.
- Gospodarka i rolnictwo.
- Sąsiedzi i przyjezdni.
- Instytucje, ludzie, organizacje społeczne.

Tab. 6 Charakterystyka zasobów miejscowości Narew.

Rodzaj zasobu	Znaczenie zasobu			
	Brak	Małe	Średnie	Duże
Środowisko przyrodnicze				
Walory krajobrazu			X	
Walory klimatu (mikroklimat, wiatr)		X		
Walory szaty roślinnej (np. runo leśne)		X		
Cenne przyrodniczo obszary lub obiekty				X
Świat zwierzęcy (ostoje, siedliska)		X		
Osobliwości przyrodnicze	X			
Wody powierzchniowe (cieki, rzeki, stawy)				X
Środowisko kulturowe				
Walory architektury wiejskiej			X	
Walory zagospodarowania przestrzennego			X	
Osobliwości kulturowe (np. gwara)				X
Zabytki				X
Zespoły artystyczne			X	
Dziedzictwo religijne i historyczne				
Miejsca i przedmioty kultu				X
Święta, odpusty				X
Tradycje, obrzędy				X
Legendy, podania, fakty historyczne			X	
Ważne postacie historyczne	X			

Rodzaj zasobu	Znaczenie zasobu			
	Brak	Małe	Średnie	Duże
Obiekty i tereny				
Działki pod zabudowę mieszkaniową			X	
Działki pod zakłady usługowe i przemysłowe			X	
Pustostany mieszkaniowe, magazynowe		X		
Tradycyjne obiekty wiejskie (kuźnie, młyny)	X			
Miejsca spotkań publicznych (świetlice)				X
Miejsca sportu i rekreacji				X
Atrakcje turystyczne			X	
Gospodarka i rolnictwo				
Specyficzne produkty (hodowle, uprawy)	X			
Kwatery agroturystyczne		X		
Znane firmy produkcyjne i zakłady usługowe				X
Możliwe do wykorzystania odpady produkcyjne	X			
Sąsiedzi i przyjezdni				
Korzystne położenie (sąsiedztwo dużego miasta, atrakcji turystycznych)				X
Ruch tranzytowy		X		
Przyjezdni stali lub sezonowi		X		
Ludzie, instytucje, organizacje społeczne				
Szkoła				X
Domy kultury, biblioteki				X
Placówki opieki społecznej i ośrodki zdrowia				X
Ochotnicza Straż Pożarna				X
Parafia				X
Stowarzyszenia			X	

Charakterystyka zasobów miejscowości Narew pozwala na określenie mocnych i słabych stron wsi, w kontekście potencjalnych, przyszłych inwestycji.

4. ANALIZA MOCNYCH I SŁABYCH STRON

W celu określenia mocnych i słabych stron miejscowości Narew wykorzystano bardzo wygodne narzędzie planistyczne, jakim jest analiza SWOT. Jest to analiza mająca na celu przeprowadzenie inwentaryzacji zasobów oraz ustalenie słabych i mocnych stron miejscowości oraz najbliższego otoczenia społeczno-gospodarczego, infrastrukturalnego i przyrodniczego, które przekłada się bezpośrednio na szanse oraz zagrożenia wsi w okresie kilku najbliższych lat.

Mocne strony miejscowości Narew to:

1. Korzystne położenie terytorialne (wzdłuż głównego szlaku komunikacyjnego gminy, bliskość stolicy województwa Białegostoku oraz miast powiatowych Hajnówka i Bielsk Podlaski).
2. Duże walory środowiska przyrodniczego (rzeka Narew, bliskość lasów Puszczy Białowieskiej).
3. Bardzo dobre uzbrojenie wsi w podstawową infrastrukturę techniczną (wodociąg, kanalizacja, energetyka, telekomunikacja).
4. Duża liczba działających podmiotów gospodarczych, w tym firma Pronar zatrudniająca około 2000 osób.
5. Zabytki drewnianej architektury sakralnej oraz wiejskiej.
6. Duże tradycje historyczne i obrzędy ludowe.
7. Przebiegający przez wieś Szlak Świątyń Prawosławnych oraz inne szlaki turystyczne.
8. Lokalizacja siedziby władz gminy.
9. Działające instytucje kultury (ośrodek kultury, biblioteka).
10. Dobrze wyposażone zespół szkolno-przedszkolny oraz publiczne gimnazjum.
11. Punkty bezpłatnego dostępu do Internetu w bibliotece.
12. Baza noclegowa w Zajeździe „Pod Akacją”.
13. Prężnie działające Muzeum Wsi.
14. Działający ośrodek zdrowia i ochotnicza straż pożarna.

Słabe strony miejscowości Narew to:

1. Duży odsetek ludzi starszych w strukturze demograficznej wsi.
2. Mała liczba dużych gospodarstw rolnych.
3. Mała liczba kwater agroturystycznych.
4. Problemy społeczne: bezrobocie ukryte, alkoholizm.
5. Niezagospodarowany teren gminny nad rzeką Narew.
6. Wymagające częściowego remontu droga wojewódzka (obwodnica).
7. Wymagająca remontu ulice Mickiewicza, Białowieska, Żeromskiego i Piaski.
8. Wymagające częściowego remontu (termomodernizacja) budynki instytucji publicznych.
9. Przestarzałe i nieefektywne ekonomicznie oświetlenie uliczne.
10. Brak konkurencji na rynku szerokopasmowego dostępu do Internetu.
11. Niewielki w stosunku do potrzeb budżet Gminy Narew.

Szanse miejscowości Narew:

1. Możliwość wykorzystania środków Unii Europejskiej na rozwój miejscowości.
2. Projekty współpracy z innymi miejscowościami w kraju i za granicą.
3. Rozwój turystyki oraz agroturystyki w powiecie hajnowskim.

Zagrożenia miejscowości Narew:

1. Wzrost patologii społecznych.
2. Niewielkie perspektywy dla dynamicznego zawodowego rozwoju młodego pokolenia.
3. Opóźniające się wdrażanie funduszy Unii Europejskiej.

5. PRIORYTETY ROZWOJU MIEJSCOWOŚCI

Aby określić zadania inwestycyjne i harmonogram ich realizacji określone zostały priorytety rozwoju miejscowości Narew, do których zaliczono:

1. Konieczność budowy lub przebudowy wszystkich ulic w Narwi wymagających remontu (w szczególności Mickiewicza, Białowieskiej, Żeromskiego oraz Piaski).
2. Modernizacja oświetlenia ulicznego.
3. Konieczność wykonania termomodernizacji budynków użyteczności publicznej (szkoła, ośrodek kultury)
4. Konieczność remontu elewacji budynków urzędu gminy oraz biblioteki.
5. Zagospodarowanie terenu gminnego nad rzeką Narew do celów turystycznych i kulturalnych.
6. Budowa solidnej bazy sportowo – rekreacyjnej.
7. Wyznaczenie trasy rowerowej Polski Wschodniej przez miejscowość Narew
8. Budowa parkingu przy szkole w Narwi.
9. Przebudowa parkanu oraz zagospodarowanie terenu przy kościele w Narwi.
10. Przebudowa przystanków autobusowych.

Kolejność realizacji poszczególnych zadań jest uzależniona od posiadania odpowiednich dokumentacji i uzgodnień prawnych (w tym dokumentacji technicznych i kosztorysów) oraz od posiadania lub uzyskania odpowiednich środków finansowych na realizację zadań. Obecnie Gmina Narew posiada audyty termomodernizacyjne dla budynków użyteczności publicznej w Narwi, koncepcję zagospodarowania terenu nad rzeką Narew, projekt techniczny i kosztorys modernizacji oświetlenia w Narwi oraz projekty i kosztorysy inwestorskie przebudowy ulic Piaski oraz Żeromskiego.

6. ZADANIA PLANOWANE DO REALIZACJI NA LATA 2009 – 2015.

6.1. Charakterystyka planowanych inwestycji

W latach 2009 – 2015 w miejscowości Narew planowany jest do zrealizowania szereg inwestycji, przyczyniających się do rozwoju i odnowy wsi, a także poprawiających warunki życia mieszkańców.

1. Przebudowa ulicy Mickiewicza oraz Białowieskiej.

Inwestor: Gmina Narew.

Zakres prac: Przebudowa nawierzchni ulicy Mickiewicza i Białowieskiej. Demontaż starych płytek chodnikowych i krawężników na ul. Mickiewicza oraz budowa nowych chodników (płytki chodnikowa, polbruk) na ulicach Mickiewicza i Białowieska.

Stan realizacji: Zamierzenie inwestycyjne.

2. Przebudowa ulicy Żeromskiego.

Inwestor: Gmina Narew.

Zakres prac: Przebudowa nawierzchni ulicy Żeromskiego wraz z dojazdem do firmy Pronar oraz przebudowa chodników.

Stan realizacji: Opracowana dokumentacja techniczna oraz kosztorys inwestorski.

3. Przebudowa ulicy Piaski.

Inwestor: Gmina Narew.

Zakres prac: Przebudowa nawierzchni ulicy Piaski na odcinku 507 mb oraz właściwe oznakowanie całej ulicy Piaski.

Stan realizacji: Opracowana dokumentacja techniczna oraz kosztorys inwestorski.

4. Modernizacja oświetlenia ulicznego w Narwi.

Inwestor: Gmina Narew.

Zakres prac: Wymiana wyścięgników, opraw oraz żarówek na energooszczędne.

Stan realizacji: Opracowana dokumentacja techniczna oraz kosztorys inwestorski.

5. Termomodernizacja budynku zespołu szkolnego w Narwi.

Inwestor: Gmina Narew.

Zakres prac: Modernizacja instalacji centralnego ogrzewania, wymiana stolarki zewnętrznej i modernizacja wentylacji, ocieplenie stropodachu wentylowanego.

Stan realizacji: Gmina Narew posiada audyt termomodernizacyjny budynku zespołu szkolnego w Narwi.

6. Termomodernizacja budynku Narwiańskiego Ośrodka Kultury.

Inwestor: Gmina Narew.

Zakres prac: Modernizacji instalacji centralnego ogrzewania, ocieplenie stropodachu wentylowanego, ocieplenie ścian zewnętrznych.

Stan realizacji: Gmina Narew posiada audyt termomodernizacyjny budynku Narwiańskiego Ośrodka Kultury.

7. Remont elewacji budynku Urzędu Gminy Narew.

Inwestor: Gmina Narew.

Zakres prac: Przebudowa elewacji budynku

Stan realizacji: Gmina Narew posiada audyt termomodernizacyjny budynku Urzędu Gminy Narew.

8. Remont elewacji budynku oraz zagospodarowanie terenu biblioteki w Narwi

Inwestor: Gmina Narew.

Zakres prac: Remont elewacji budynku biblioteki, budowa nawierzchni utwardzonej przy bibliotece wraz z systemem odwodnienia.

Stan realizacji: Zamierzenie inwestycyjne

9. Zagospodarowanie terenu nad rzeką Narew

Inwestor: Gmina Narew

Zakres prac: Budowa bazy biwakowej dla spływów kajakowych, budowa boisk sportowych (siatkówka, piłka ręczna, koszykówka), budowa placu zabaw dla dzieci, stworzenie stanowisk wędkarskich, budowa parkingu.

Stan realizacji: Zamierzenie inwestycyjne. Gmina Narew posiada opracowaną koncepcję zagospodarowania terenu nad rzeką Narew.

10. Przebudowa parkanu przy kościele w Narwi

Inwestor: Parafia Rzymskokatolicka w Narwi

Zakres prac: Odrestaurowanie 50-letniego parkanu otaczającego kościół w Narwi.

Stan realizacji: Sporządzony kosztorys inwestorski zadania.

11. Budowa parkingu przy kościele w Narwi

Inwestor: Parafia Rzymskokatolicka w Narwi

Zakres prac: Budowa parkingu brukowego lub z kostki, przy kościele w Narwi, zgodnie z zaleceniem konserwatora zabytków.

Stan realizacji: zamierzenie inwestycyjne.

12. Budowa parkingu przy szkole w Narwi

Inwestor: Gmina Narew

Zakres prac: Przebudowa istniejącego oraz budowa dodatkowego parkingu przy szkole w Narwi.

Stan realizacji: zamierzenie inwestycyjne.

13. Modernizacja przystanków autobusowych

Inwestor: Gmina Narew

Zakres prac: Przebudowa 2 przystanków autobusowych znajdujących się w centrum Narwi oraz na osiedlu XXX-lecia w Narwi.

Stan realizacji: zamierzenie inwestycyjne.

14. Przebudowa ulic Polna Leśna i Łąkowa

Inwestor: Gmina Narew

Zakres prac: Przebudowa nawierzchni ulic Polna, Leśna i Łąkowa – około 400 mb.

Stan realizacji: zamierzenie inwestycyjne.

15. Przebudowa ulicy Cichej

Inwestor: Gmina Narew

Zakres prac: Przebudowa nawierzchni ulicy Cichej – około 500 mb.

Stan realizacji: zamierzenie inwestycyjne.

16. Przebudowa ulicy Stodolnej oraz Gnilca

Inwestor: Gmina Narew

Zakres prac: Przebudowa nawierzchni ulic Stodolna oraz Gnilca do ul. Mickiewicza – około 1000 mb.

Stan realizacji: zamierzenie inwestycyjne.

17. Przebudowa ulic na osiedlu XXX-lecia

Inwestor: Gmina Narew

Zakres prac: Przebudowa nawierzchni ulic na osiedlu XXX-lecia – około 1400 mb.

Stan realizacji: zamierzenie inwestycyjne.

18. Przebudowa drogi do hotelu

Inwestor: Gmina Narew

Zakres prac: Przebudowa nawierzchni drogi prowadzącej do hotelu „Zajazd Pod Akacją” – około 100 mb.

Stan realizacji: zamierzenie inwestycyjne.

19. Budowa bazy rekreacyjno-sportowej w Narwi

Inwestor: Gmina Narew

Zakres prac: Budowa nowej bazy rekreacyjno-sportowej w Narwi – boisko sportowe, infrastruktura towarzysząca

Stan realizacji: zamierzenie inwestycyjne.

20. Ustawienie tablicy turystycznej w centrum Narwi

Inwestor: Gmina Narew

Zakres prac: Ustawienie tablicy turystycznej w centrum Narwi przy skrzyżowaniu ulicy Mickiewicza z ulicą Bielską (droga wojewódzka).

Stan realizacji: zamierzenie inwestycyjne.

21. Przebudowa łączy wodociągowych w Narwi

Inwestor: Gmina Narew

Zakres prac: Wymiana wyeksploatowanych łączy wodociągowych w Narwi

Stan realizacji: zamierzenie inwestycyjne.

22. Odwodnienie ulicy Młynowej

Inwestor: Gmina Narew

Zakres prac: Budowa systemu odwodnienia ulicy Młynowej

Stan realizacji: zamierzenie inwestycyjne.

6.2. Źródła finansowania inwestycji

Tab. 7 Inwestycje we wsi Narew na lata 2009-2015 planowane do współfinansowania w ramach PROW.

Lp.	Nazwa zadania	Koszt ogólny	Źródła finansowania		
			UE	Samorząd	Inne
1.	Modernizacja oświetlenia ulicznego w centrum Narwi (część konserwatorska)	170 000	84 000	86 000	0
		100%	49%	51%	0%
2.	Przebudowa parkingu przy szkole w Narwi	80 000	40 000	40 000	0
		100%	50%	50%	0%
3.	Zagospodarowanie terenu nad rzeką Narew	260 000	130 000	130 000	0
		100%	50%	50%	0%
4.	Remont elewacji budynku i zagospodarowanie terenu przy bibliotece w Narwi	100 000	50 000	50 000	0
		100%	50%	50%	0%
5.	Budowa parkingu przy kościele w Narwi	100 000	75 000	25 000	25 000
		100%	75%	25%	25%
6.	Budowa bazy rekreacyjno-sportowej w Narwi	200 000	100 000	100 000	0
		100%	50%	0%	0%
7.	Modernizacja przystanków autobusowych	30 000	15 000	15 000	0
		100%	50%	50%	0%
8.	Ustawienie tablicy turystycznej w centrum Narwi	8 000	4 000	4 000	0
		100%	50%	50%	0%
RAZEM		948 000	498 000	425 000	25 000
		100%	53%	45%	2%

Tab. 8 Inwestycje we wsi Narew na lata 2009-2015 planowane do współfinansowania w ramach innych programów UE oraz programów krajowych.

Lp.	Nazwa zadania	Koszt ogólny	Źródła finansowania		
			UE	Samorząd	Inne
1.	Modernizacja oświetlenia ulicznego w centrum Narwi (pozostała część)	180 000	0	180 000	0
		100%	0%	100%	0%
2.	Przebudowa ulicy Mickiewicza i Białowiskiej	1 500 000	1 125 000	375 000	0
		100%	75%	25%	0%
3.	Przebudowa ulicy Żeromskiego	605 000	450 000	155 000	0
		100%	75%	25%	0%
4.	Przebudowa ulicy Piaski	270 000	0	270 000	0
		100%	0%	100%	0%
5.	Termomodernizacja budynku zespołu szkolnego w Narwi	740 240	555 000	185 240	0
		100%	75%	25%	0%
6.	Termomodernizacja budynku Narwiańskiego Ośrodka Kultury	246 650	184 000	62 650	0
		100%	75%	25%	0%
7.	Remont elewacji budynku Urzędu Gminy Narew	60 000	0	60 000	0
		100%	0%	100%	0%
8.	Przebudowa parkanu przy kościele w Narwi	400 000	300 000	0	100 000
		100%	75%	0%	25%

Plan Odnowy Miejscowości - NAREW

9.	Przebudowa ulic Polna, Leśna i Łąkowa	220 000	165 000	55 000	0
		100%	75%	25%	0%
10.	Przebudowa ulicy Cichej	275 000	200 000	75 000	0
		100%	73%	27%	0%
11.	Przebudowa ulic Stodolna i Gnilca	550 000	412 000	138 000	0
		100%	75%	25%	0%
12.	Przybudowa ulic na osiedlu XXX-lecia	770 000	577 000	193 000	0
		100%	75%	25%	0%
13.	Przebudowa dojazdu do hotelu	55 000	41 000	14 000	0
		100%	75%	25%	0%
14.	Wybudowanie szaletu w Narwi	30 000	0	30 000	0
		100%	0%	100%	0%
15.	Przebudowa łączy wodociągowych w Narwi	1 000 000	750 000	250 000	0
		100%	75%	25%	0%
16.	Odwodnienie ulicy Młynowej	100 000	0	100 000	0
		100%	0%	100%	0%
RAZEM		7 001 890	4 759 000	2 142 890	100 000
		100%	68%	30%	2%

6.3. Harmonogram realizacji inwestycji

Tab. 9 Harmonogram realizacji inwestycji planowanych we wsi Narew na lata 2009-2015 w ramach PROW

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji						
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1.	Modernizacja oświetlenia ulicznego w centrum Narwi (część konserwatorska)	◆						
2.	Przebudowa parkingu przy szkole w Narwi			◆				
3.	Zagospodarowanie terenu nad rzeką Narew					◆		
4.	Remont elewacji budynku i zagospodarowanie terenu przy bibliotece w Narwi			◆				
5.	Budowa parkingu przy kościele w Narwi		◆					
6.	Budowa bazy rekreacyjno-sportowej w Narwi							◆
7.	Modernizacja przystanków autobusowych		◆					
8.	Ustawienie tablicy turystycznej w centrum Narwi		◆					

Plan Odnowy Miejscowości - NAREW

Tab. 10 Harmonogram realizacji inwestycji planowanych we wsi Narew na lata 2009-2015 w ramach innych programów UE oraz programów krajowych

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji						
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1.	Modernizacja oświetlenia ulicznego w centrum Narwi (pozostała część)		◆					
2.	Przebudowa ulicy Mickiewicza i Białowieskiej			◆	◆			
3.	Przebudowa ulicy Żeromskiego		◆					
4.	Przebudowa ulicy Piaski	◆						
5.	Termomodernizacja budynku zespołu szkolnego w Narwi				◆			
6.	Termomodernizacja budynku Narwiańskiego Ośrodka Kultury				◆			
7.	Remont elewacji budynku Urzędu Gminy Narew	◆						
8.	Przebudowa parkanu przy kościele w Narwi			◆				
9.	Przebudowa ulic Polna, Leśna i Łąkowa						◆	
10.	Przebudowa ulicy Cichej						◆	
11.	Przebudowa ulic Stodolna i Gnilca						◆	
12.	Przybudowa ulic na osiedlu XXX-lecia					◆		
13.	Przebudowa dojazdu do hotelu			◆				
14.	Wybudowanie szaletu w Narwi			◆				
15.	Przebudowa łączny wodociągowych w Narwi					◆		
16.	Odwodnienie ulicy Młynowej				◆			

7. ZAKOŃCZENIE

Niniejszy Plan Odnowy Miejscowości został opracowany przy udziale mieszkańców wsi Narew i stanowi on główny dokument planistyczny rozwoju miejscowości. Zadania ujęte w planie wynikają z analizy zasobów, mocnych i słabych stron wsi oraz priorytetów rozwoju miejscowości Narew. Określone zadania są spójne z Planem Rozwoju Lokalnego Gminy Narew na lata 2007-2013, który został zatwierdzony uchwałą Rady Gminy Narew nr XII/77/08 z dnia 17 lutego 2008 roku.

Plan Odnowy Miejscowości dla wsi Narew jest dokumentem otwartym stwarzającym możliwość aktualizacji w zależności od potrzeb społecznych i uwarunkowań finansowych. Oznacza to, że mogą być w nim ujmowane nowe zadania, a także to, że może zmienić się kolejność ich realizacji w zależności od uruchomienia i dostępu do funduszy Unii Europejskiej.

8. BIBLIOGRAFIA:

1. Gmina Narew – mapa turystyczna
2. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Narew na lata 2007–2013.
3. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Narew – 1999 rok
4. Dorota Michaluk „Z dziejów Narwi i okolic”
5. Ewidencja ludności Urzędu Gminy Narew
6. Ewidencja działalności gospodarczej Urzędu Gminy Narew
7. Ewidencja podatkowa Urzędu Gminy Narew
8. Dane z Referatu Gospodarki Komunalnej i Rolnictwa Urzędu Gminy Narew.
9. Ewidencja gruntów Starostwa Powiatowego w Hajnówce
10. Strona internetowa Gminy Narew: www.narew.gmina.pl
11. Strona internetowa GUS: www.stat.gov.pl